

Emil és a detektívek

„Az est leszálltával befutottunk Kolozsvárra. Az Hôtel Royale-ban szálltam meg. Ebédre, azaz már vacsorára piros törökborsos lében pácolt csirkét ettem. Nagyon ízlett, csak éppen szomjas lettem tőle. (...) A reggelivel igyekeznem kellett, mert a vonat nyolc előtt indult, azaz kellett volna indulnia – így történt, hogy 7.30-ra kinn voltam az állomáson, és talán egy óráig is ültem a kocsiban hiába. Úgy tetszik, minél inkább a Kelet mélyébe hatolok, annál többet késnek a vonatok. Ugyan hogy járnak Kínában?

Bram Stoker: Drakula gróf válogatott rémtettei (ford.: Bartos Tibor)

A másodosztályú kocsit füst-, szalonna- és pálinkaszag töltötte meg, az emberek szomorúan néztek maguk elé, mintha a vonat egyenesen a pokolba tartott volna. Még a gyerekek se voltak vidámak, nem nevettek, nem tapsoltak, nem énekeltek, nem szaladgáltak az ülések közötti folyosón. Mintha csak az imént valami igazán rossz hírt mondtak volna be a rádióban, végül el fog maradni a megváltás, betiltották a māmáligát, vagy megint kitört egy világháború. Pedig semmi ilyesmi nem történt. Egy átlagos és békés kelet-európai kedd volt. Nagyon kevés átlagos és békés kelet-európai kedd van, mert Kelet-Európában mindig történik valami – jobb esetben valami kellemetlen, rosszabb esetben valami elviselhetetlen. De ezen a napon semmi ilyesmi nem történt. Na jó, késtek a vonatok, sőt néhány vonalat teljesen lezártak, de azért ez mégsem tragédia, legalábbis errefelé. Ez ugyanis errefelé teljesen megszokott, még nagyjából belefér az átlagos és békés keddek fogalmába.

Emil órák óta a vonat monoton kattogását hallgatta, ez éppen annyira volt fájdalmasan unalmas, mint az elsuhanó fák szinte végtelen számlálása. Hatszázhatvanhárom – hatszázhatvannégy – hatszázhatvanöt – hatszázhatvanhat... Szerette a szenvedést, és szerette az unalmat is, úgy tartotta, az unalom a szétrohadt lelkek végtelenje, és feltárja az ember előtt az örökkévalóságot. Azonban az alkonyati transilvaniai tájat – melyet a vonat ablakából látott – túl népiesnek és gicszesnek ítélte. Akár valami túlszínezett rusztikus képeslap vagy vásári bővli, gondolta, és legszívesebben felgyújtotta volna a dimbes-dombos határt. Néhány rosszul öltözött földművest pillantott meg, ahogy – naplementével a hátuk mögött – a földekről hazafelé bandukolnak – balyu, ökör, kisgyerek –, és a látványtól elfogta a hányinger. Azt gondolta, Romániában nincs semmi eredeti a paraszton, a népművészen és a tájakon kívül. Felháborító ennek az országnak a primitív, tellurikus, differenciálatlan légköre, tele vagyunk babonával és szkepticizmussal, ez az állam egy örök átok. Egész Románia földszagú. Egyesek szerint ez az egészség szaga. Mintha ez dicséret lenne! Nem vagyunk képesek többre annál, hogy szegény nép legyünk?

Egy orvos – Doktor Garmadának mondta magát – járta sorban a kocsikat, kezében csillogó fogó, negyven lejért bárkinek kihúzta a rossz fogát. Azt kiabálta három-négy nyelven: jelentkezzenek hát a fogfájósak! De nem volt szerencséje, hiába magyarázta bőszen boldog-boldogtalannak, hogy az egészség legnagyobb ellensége a rossz fog, amely teljesen egyenlő a ragadós betegségekkel, mert megmérgezi a vért, romlásba dönti az egész testi szervezetet, és lassanként előidéz a halált, ezért az egészség megőrzésének és a hosszú életnek a titka, ha az ember késedelem nélkül kihúztatja a rossz fogát, mely kihúztatásra a jelenleginél jobb alkalom sohasem volt, mivel ő fájdalom nélkül és olcsón, sőt oklevéllel hajtja ezt végre – szóval ezúttal hiába szónokolt, senki nem akart fogat húzatni. Végül Garmada fáradtan rogyott le egy ülésre, belátta, ma nincs esélye pénzt keresni, és átadta magát ő is az általános letargiának. Emil nagyjából egy óra múlva pillantotta meg a következő állomást, nagy, fekete betűkkel volt kiírva az épület homlokzatára: CLUJ. Mindenütt kék-sárga-piros zászlók lengtek: a tetőn, az ablakokban, sőt még a virágágyásokba is pici, hurkapálcikákra ragasztott papírzászlócskákat szúrtak. Emil hajnalban még nem gondolta, hogy estére ebben a városban fog kikötni. A nővéréhez, Virginiához igyekezett Aradra. Ám korán reggel București-ben egy cujkaszagú kalauz arról tájékoztatta a főpályaudvaron, hogy a déli vonal (Craiova–Orșova–Timișoara) most éppen nem járható, baleset történt vagy merénylet, esetleg az anarchisták vagy a vassgárdisták robbantottak, ő nem tudja pontosan, neki semmit se kötnek az orrára, mindenesetre azt javasolta Emilnek, hogy menjen a Brașov–Cluj-vonalon, majd Oradeától már könnyen el tud jutni Aradra. A menetrend szerint húsz percet várakozott Cluj állomáson a járat. Emil leszállt a vonatról egyetlen poggyászával, egy kis kézibőrönddel, a restiben ivott egy kávét, a trafikban újságot vásárolt. Negyedóra múlva visszaült a helyére, és a trén csakhamar nekilódult Huedin felé. De nem sokat tudott száguldozni a vasparipa, mert – ahogy a várost elhagyták – óriásit fékezett a mozdonyvezető, akkorát, hogy a poggyászok mind lerepültek az ülések fölötti tárolóról, és az emberek is mind előrezuhantak. Fájdalmas panaszok, szörnyű káromkodások, borzasztó átkok hallatszottak mindenfelől, románul és magyarul és németül egyaránt. Emil is kiugrott az üléséből, és belefejtelt a vele szemben ülő kendős asszony fonott kosarába. A kosár kiesett az asszony öléből, a két kékeszürke baromfi elszabadult, Emil segített őket befogni. Szerencsére senkinek nem esett komolyabb bántódása, se Emilnek, se a kosárban tárolt két kendermagos tyúknak, se a többi utasnak. A kalauz csakhamar megérkezett – az egyenruháján jókora folt, körülötte halbűz, minden bizonnyal olajos heringet falatozott a fékezés pillanatában –, egymás után járta a kocsikat, és sorban felvilágosította az utazóközönséget, hogy a vonat nem megy tovább, baleset történt, valaki a mozdony elé ugrott. A vasúti társaság hamarosan (és díjmentesen) lovas kocsikkal viszi vissza az előző állomásra az utasokat, ott majd tájékozódhatnak, milyen járattal tudnak továbbhaladni céljuk felé. Az utasok szentségteltek még kicsit, majd leszálltak a vonatról, mind a szerencsétlenül járt embert akarták látni. Emil fejébe nyomta kalapját, felöltötte könnyű, szürke, tavaszi kabátját, és magához vette a kézikoffert. Megpillantotta magát az ablak üvegében, és hirtelen rájött, miért hívja mostanában mindenki „tanár úrnak”. Látszik rajtam, gondolta, hogy tanult fiatalember vagyok, de orvosnak, ügyvédnek vagy mérnök-

nek túl kopott és szegényes a figurám, művésznek túl szögletes, hogy hivatalnok legyek, ahhoz meg túl sok bennem az élet. Marad tehát a tanár! Logikus, gondolta, azzal ő is leszállt a vonatról.

Már sötét volt. Alig látszott valami a haldoklóból. Néhányan gyertyát vagy elemlámpát vettek elő. A férfi, aki a vonat kereke alá szorult, még élt, és folyamatosan káromolt, ordibált, szitkozódott. Magyarul. Ajkáról ki se fogyott a panasz. Emil is ott állt a tömegben, látta valamelyest a véres férfit, de nem sokat értett abból, amit az kiabált, mert nem tudott rendesen magyarul. Rögvest fordították románra a magyarul nem tudóknak: a feleségét szidja, aki elhagyta és rüfkének állt szégyenszemre, mert nem bírta elviselni a nyomort. Lehordja mindennek: hűtlennek, rongynak, ringyónak, szemérmetlennek, hálátlannak, perverznek, istentelennek! Emil a vonat alól óbégató férfi beszédéből csak a gyakran ismétlődő „büdös kurva” kifejezést értette, ezt gyakran hallotta gyerekkorában Rășinari-ban és később Sibiuban is. Azt gondolta, ezt a vad magyar nyelvet valami ember-telen szépség hatja át más univerzumból jövő hangzásokkal. Erős és maró, imára, üvöltésre, sírásra való, talán egyenesen a pokolból tört elő, hogy annak tovább hallassa hangját és zaját. Végtelenül tetszett neki ez a nyelv, elbűvölte és megdermesztette, bája és borzalma leigázta. Csupa nektár- és ciánszavak. Mintha éppen agóniára teremtették volna ezt a nyelvet. Magyarul kéne mindenkinek meghalni vagy sehogy, gondolta Emil.

A magyar még kicsit gyalázta elbitangolt nejét, majd hirtelen elhallgatott és meghalt. Szabályszerűen kilehelte a lelkét: a kiabálás végén nagyot, mélyet sóhajtott, azzal szemei fennakadtak, és nem szólt többé. Örökre elnémult, ahogy mondani szokás. Az utasok közül néhányan keresztet vetettek, és olyan is volt, aki megesküdtött rá, látta a Kaszást, a frissen szerzett, meleg lélekkel vidáman szaladt a vasúti töltésen tova. Az emberek – talán azért is, mert más dolguk nemigen akadt – még sokáig figyelték a halottat. Szinte mindenki tudott róla valamit. A postán dolgozott, csak kirúgták, mert magyar volt, és azután sehol nem kapott munkát. Az asszonnyal virágbódét vitt a Piața Unirii-n, de az ember folyton elitta a hasznót, ezért hagyta ott a neje, s lett prostituálttá. Futott ez a férfi a törvény elől, az igaz, hogy a nő elhagyta, de sok volt már az ipse rovásán is: kártyaadósság, rablás, csalás, még gyilkosság is, és a rendőrség már a nyomában járt.

Ehhez képest csendőr egy szál sem volt, később is csak a mentők érkeztek ki a helyszínre. Egy öreg szász orvos a viharlámpa fényénél megállapította a halál tényét. Egyetlen német szót mondott, és már távozott is. Az volt az arcára írva: ez már nem rám tartozik. Mikor a két szanitéc a holttestet a hordágyra akarta tenni, a hulla négy darabra hullott: a mellkasi, nyaki részre a fejjel, az egyben maradt ágyékre és törzsre, valamint a két lábra. A mentőkocsi nem tudott a sínekhez közelebb jönni, így a hordágyra dobált testrészeket a nagyjából ötszáz méterre álló autóhoz cipelték, bepakolták, majd a kocsi elhajtott. Később megérkeztek a vasútársaság lovas kocsijai, az utasok felkapaszkodtak rájuk – Emil is –, és az állomásra zötykölődtek. Itt már senki nem szólt a másikhöz, némán suhantak a kocsik a sötét földúton. Csak amikor a lovak felnyerítettek, akkor szólt Emilhez a mellette ülő román asszony – ugyanaz (a kendős), akinek a vonaton lefejelte a kosarát –, azt mondta, tudja, tanár úr, azért nyerítenek a lovak, mert telihold van, ilyenkor a halottak se tudnak nyugodni és az emberek se tudnak aludni – és a fekete égre mu-

tatott. Emil azt gondolta, ő máskor se tud aludni, nem csak teliholdkor, szóval neki tulajdonképpen mindegy.

Az állomás várótermében átnézte a menetrendet, és konstataálta, ezen a napon már nem fog eljutni Aradra a nővéréhez. Egy ideig tünődött azon, hogy felhívja Virginiát egy fülkéből, és tájékoztatja őt érkezésének megváltozott időpontjáról, de végül elvetette az ötletet. Ugyan mit mondhatnék neki? Ki tudja, mikor fogok elindulni? Ki tudja, mikor fogok megérkezni? Ki tudja, egyáltalán megérkezem-e valaha? Valami szállodaszobát kellene kivennem, gondolta, de aztán eszébe jutott, minek, hiszen évek óta nem alszik, krónikus insomniában szenved. Talán még fizessek is azért, hogy egy idegen városban a pókhálós plafont nézem reggelig? Na jó, jó, vitatkozott magával, de azért mégsem ülhetek reggelig egy padon a parkban vagy egy koszos kocsmasztal mellett. Ebben a kérdésben később hozok döntést, határozta el végül. A mosdó előterében a város átnézeti térképe is ki volt függesztve, Emil hamar kibogarászta, hogy a belváros mindössze fél óra nyílegyenes séta. Kis bőrröndjével tehát gyalog indult el a Calea Regele Ferdinandon a Someș felé. A széles út szinte fényárban úszott, és a kései óra ellenére jelentős volt a forgalom: taxik, konflisok, andalgó szerelmespárok, dülöngélő kocsmatöltelékek, céltalan sétálgatók, a moziból, színházból hazafelé tartók... Magyarok, gondolta Emil némi viszolygással, ennek a városnak magyarszaga van, pedig már majdnem húsz éve hozzánk tartozik, románokhoz, de ezek még mindig szinte tüntetnek a szagukkal. Ismerem ezt a szagot, a rettenetes szaga számomra. A magyar csendőr szaga, transilvaniai gyerekkorom rémének szaga. Ha már messziről észrevettem egyet, elfogott a pánik, és menekültem, ő volt az idegen, az ellenség, gyűlölni azt jelentette, hogy őt gyűlölni. Miatta irtóztam minden magyartól – valóságos magyar szenvedéllyel. Ma is képtelen vagyok a magyar nép és történelme iránt a legkisebb vonzalmat érezni. Néhány éve, mikor Budapesten megpillantottam az utcai rendőr őrmestert, beleremegtem abba, hogy annak bajusza ezer éven át Transilvania fölé nyúlt, és e szomorú jelenségben megértettem, hogy nekünk, románoknak miért nincs küldetésünk a világon. A magyarok közéről ismerik a zsarnokságot, mert páratlan szakértelemmel gyakorolták: a régi Monarchia kisebbségei tanúsíthatják. Mivel a múltban olyan kiválóan játszották az urat, most az összes nemzet közül ők viselik a legnehezebben a rabszolgaságot. Most persze a szagukban, a magyarok szagában is pánik és gyűlölet érződik. Gyűlölnék minket, és félnék tőlünk. Nincsenek ellenségek, hanem csak a félelem van, a félelem, melyből megszületnek. Lenéznek minket, ahogy mindig is lenéztek. Némileg joggal. A románok egyetlen életmegnyilvánulása a múltban csakis a vallás volt, ezer évig úgy éltünk, mint a növények. Nincs nép, amely ennyire beletörődne a halálba, úgy fogadjuk a halált, mint a törököket. Románia döntő és létét meghatározó jövőbeli nagy politikai tett nélkül szörnyűség, a történelem aljassága, rossz tréfa. Ez igaz, de ne felejtjük el, a magyaroknak semmi értelme sincs a világon, ha pedig elvonatkoztat az ember a magyar nőktől és a cigányzenétől, akkor nem is volt.

Emil már a zsinagógánál járt, kissé elfáradt a sétálásban, leült hát egy padra, cigarettára gyújtott, és a mór stílusú, hatalmas épületet nézte. Emlékezett, olvasta az újságban – akkoriban nagy port vert fel ez az ügy az országos sajtóban, talán tíz éve lehetett vagy még annyi se –, hogy cluji diákok betörték a zsidó temp-

lomba, a padokat tönkrezúzták, a Tóra-tekerceket kivitték az utcára és elégették. Talán nem volt helyes, gondolta Emil, de a zsidó vitalitás olyan agresszív, és a zsidó szerzési vágy olyan szívós, hogy ezzel a munkás és kizsákmányoló néppel szembeni toleranciánk biztos bukásunkat jelentené. Miként asszimiláljunk egy népet – melynek aktívumát a történelem legnagyobb népein aratott győzelmei alkotják – mi, románok, akik a magyarok, a törökök és a görögök sötétjében láttunk napvilágot? Ha a zsidóknak abszolút szabadságot adnánk, egy éven belül még az ország nevét is megváltoztatnák!

A Someș hídján nem volt kedve áthaladni. Illetve nem mert. Emil sohasem ment át egyedül idegen hidakon, mert még kisgyermekkorában Rășinari-ban látott egy jelenetet: a gyertyaöntő bakfis lánya egyedül kelt át a megáradt patak fölött a régi kőhídon. Diót szedett a kötényébe az anyjának, és dalolva ment haza, nem először, nem másodjára, de nem is századjára életében. A híd korlátján kitisztított szőnyeg száradt. Emil még a szőnyeg mintájára is emlékezett: indák között apró állatok bújtak. Ahogy a leányka a hídon vidáman áthaladt, hirtelen a híd leszakadt, a leánykát és a szőnyeget pedig senki nem látta többé, a szinte folyóvá duzzadt patak magával ragadta mindkettőt. Emil apja, a falu pópája ekkor ezt mondta fiának: Emil, amit te láttál, az jel volt, az a kisleány elrepült a varázsszőnyeggel. Mint *Az Ezeregyéjszaka meséinek* hősei vagy éppen Salamon király katonái. Mindez azt jelenti, szülőfaludtól messze fog repíteni az élet, és mesés, sőt mágikus dolgokat fogsz megismerni. Emil néha arra gondolt gyermekkorában, lehet, hogy a gyertyaöntő lánya egyszer visszajön majd érte, és magával viszi a repülő szőnyegen. Hová? Azt nem tudta. A mesék birodalmába talán. Oda, ahol a nyárfa körtét terem, a rekettye pedig ibolyát, ahol a farkasok és a bárányok egymás nyakába borulnak, megcsókolják egymást és testvérekké lesznek, ahol a bolha lábára vasból készítenek patkót, s ahol, ha az ember csodára vágyik, csak felugrik az égig, hogy mesét hozzon. Ám ahogy egyre nagyobb lett, már egyre kevésbé hitt a jelben. Illetve hitt a jelben, csak másképp értelmezte, mint egykor az apja. Hogy az a rășinari-i régi, rozoga híd leszakadt, később már azt jelentette számára, vigyázz minden román építménnyel: a híd leomlik, a torony eldől, a tetőről lefújja a szél a cserepet. Jobb az óvatosság! A román jobb juhásznak, mint kőművesnek!

Szóval egy ideig tanácstalanul ácsorgott Emil a Someș-híd előtt – talán a varázsszőnyegre várt –, majd hirtelen ötlettől vezérelve balra fordult, és a Strada Dacia legelejen betért egy zajos vendéglőbe, melynek kerthelyiségéből a Someș vashídjára és a Palatul Szeki tornyokkal díszített neogótikus épületére lehetett látni. A pincér a kapuban köszöntötte, és a kerthelyiségbe kísért egy kétszemélyes asztalhoz, románul és magyarul is megkérdezte, tanár úr, lesz-e partnere, vár-e még valakit. Emil nem válaszolt, ezt a fakírvékonyságú és artistabajszú pincér nemnek vette. Szóval egyedül fog vacsorázni. Ismerte Emil fajtáját, ő az a vendég, gondolta a pincér, aki nem ereszkedik le egy alantas felszolgálóhoz, inkább rábízta magát, hozzon, amit akar, csak ne kelljen vele szóba állnia. A pincér előbb fél liter bort vitt Emil asztalához, aztán faszénen sült flekkent krumplival, muzsdéjjal, mustárral és paradicsomsalátával, végül vargabélest. Emil jó étvágyal falta be a vacsorát, korán reggel, a bucurești-i vasúti vendéglő talponálló részében evett utoljára, akkor is csak egy csésze forró ciorbă de burtăt. Mikor a

bora elfogyott, a pincér hozott egy újabb üveggel. Lassan megtelt a vendéglő. Ricsaj, lárma, nyüzsgés. Jöttek és mentek, egyesek átültek egyik asztaltól a másikhoz, ha ismerősre találtak, mindenkinek járt a szája: vagy mert rágott, vagy mert beszélt. Zajlik az élet, gondolta Emil, és ők, a magyarok élvezik az életet, legalábbis ők ezt hiszik életnek, ezt a cifra hangyabolyt, ezt a zsíros szümposziont, ezt a murcis létfelejtést, és közben nem is sejtik, hogy az élet valójában egészen más: percről percre zajló szétesés, egyhangúan kialakuló fény, értelmetlen bomlás, unalmas felszívódás az éjszakában.

És akkor megjöttek a cigányok! Héttagú fekete banda, alig fértek be a kerthe-lyiségbe azzal a sok hangszerrel. A pincér pálinkával kínálta őket, gyorsan mind lehúztak egy-egy stampedlit, azzal rázendítettek. Nem sokra rá mindenki énekelni kezdett, bankókat gyűrték a húrok közé, némelyek felálltak és tapsoltak vagy táncoltak. A pincér alig bírta hordani a sört meg a bort. Az utolsó ítéletkor a magyaroknak csak egy cigánybandát kell küldeniük, és magyarázat nélkül beviszik őket a Paradicsomba, gondolta Emil. A magyar zene tömény szomorúság. Biológiai melankólia. A vér unalma. Túl sok vér van a magyar szellemenben ahhoz, hogy Magyarország más legyen, mint lélek. A magyarok gondolati téren nem mutattak fel soha semmit, a kultúrába nem vitték stílust. A magyarok nem azért telepedtek le a pannon síkságon, hogy gondolkozzanak, hanem azért, hogy énekeljenek és igyanak. És ez sikerült. Csinálhattak volna történelmet, de végül nem csináltak. Csak városokat és multságokat csináltak. A Nyugatot soha nem értették, katolicizmusuk turanizmus maradt. A magyar politikai érzék teljes hiányában a világ egyik legmesterségesebb államalakulatát hozta létre. Együttműködtek az osztrákokkal, mivel ezek léte sem bírt érvényes értelemmel. A román nép természetesebb a történelemben. Ha a magyarok életfeltételei közepette éltünk volna, kétségtelen, többet alkottunk volna. Senki nem mossa le a szégyent, hogy ezer éven át a magyarok alávetettek minket.

Valaki földhöz vágta a poharát, és ez ragadós lett, egyre többen hajigálták a falnak meg a padlónak a poharukat. „Sose halunk meg!” – kiáltották. „Eccer élünk!” A pincérnek szava sem volt, intett az egyik pikolónak, aki máris érkezett a lapáttal és a seprűvel. A végén már nem is énekeltek, valósággal bőgtek. Bőgtek és ordítottak. „Beugrok a nagybőgőbe!” – kiabálták. Félő volt, hogy tényleg beugranak. Ettől láthatóan a cigányok is tartottak. A magyarok őrzik nomád őstöneiket, gondolta Emil, a magyar siránkozások forrása az ösztön szomorúsága. Ez az utolsó nép, amely még tud sírni. Az üvöltés fejezi ki a térrel szembeni kétségbeesést. Ha az ember egyedül van a pusztán, az üvöltés az egyetlen válasz a hatalmasság kísértésére.

A pincér és a tanulók egyre csak hordták ki a konyhából a tálakat. Flekken, kolbász, hurka, töltött káposzta... A magyar conquistador nép, gondolta Emil, amely odáig jutott, hogy disznókat hizlal. Példátlanul félrecsúsztak.

Emil asztalához váratlanul egy hölgy ült, és azonnal intett a pincérnek, hozzon neki poharat. A pincér rögvest hozta is, mintha előre fel lett volna készülve erre a fejleményre. A hölgy mosolygott és töltött magának. Nem beszélt, és ezt mindennél többre értékelte Emil. Mit terjesztett el Magyarország szerte a világon? – tette fel magának a kérdést. Cigányokat és nőket, adta meg a választ. És románokat, akik félnek a magyaroktól.

A hölgy haja szőke volt, talán festett, gondolta Emil, olcsó parfümilletot árasztott, kék szemében igazi magyar fájdalom ült. Legalábbis Emil ezt látta ebben a szempárban. Ruhája elegáns, de kissé viseltes, mintha csak ez az egy ruhája lenne. Vállára, nyakára vetett boája kissé ízléstelen. Egyik cigarettát szívta a másik után, a rúzsos csikkeket égve dobta a hamutálba. Emilt a hölgy ajka Maria Tănase csókos szájára emlékeztette, akit nemrégiben hallott énekelni egy fővárosi jazz klubban. „Cine iubește și lasă / Dumnezeu să-i dea pedeapsă...” A hölgy néha intett a pincérnek, hozzon még egy üveg bort. Éjfélkor a vendégek abbahagyták a mulatást, és mind felálltak, a cigányok a magyar *Himnusz*t játszották. Az emberek szeme könnyes lett. „Bal sors akit régen tép...” Magyarország tökéletesen megérdemli a sorsát, gondolta Emil. Megérdemelte, hogy még a méltányosnál is több területet veszítsen el. Már csak azokért a végtelenül szívszaggató irredenta dallamokért is, amelyekkel sohasem fog semmit visszahódítani.

Emil – a többiekhez hasonlóan – felállt, bár nem énekelt. Ismerte a magyar *Himnusz*t, hiszen élete első hét évét az Osztrák–Magyar Monarchia állampolgáraként töltötte, de a szöveget nem tudta. Mikor a könnyes éneklésnek vége lett, folytatódott a mulatás, a cigányok újra rákezdték, a pincér és a pikolók újabb flekkeneket és újabb borokat szállítottak az asztalokhoz. A hölgy most felállt, szelíden felsegítette székéből Emilt, belé karolt és elindultak. Mintha csak házaspár lennének. Emil néhány nagyobb bankót dobott az asztalra, kifelé a pincér meghajolt előtte. Szolgák ezek, barbár szolgák, gondolta Emil, vérükben van a szolgaság. Ezer évig játszották az urat, de mégis szolgák maradtak. És mi ezeknek a szolgáknak voltunk a szolgáik. Minő szégyen! De ha megváltjuk Romániát, ha képesek leszünk az ugrásra, akkor a magyarok a mi szolgálaink lesznek. Márpedig Románia történelmi spirálja egyre csak emelkedni fog! Eddig csúszómászók voltunk, ezentúl felemelkedünk a világ szemében, hogy megtudjuk, nemcsak Románia van a világon, hanem a világ is Romániában. Ebben az országban csak a terror, a brutalitás és a határtalan nyugtalanság képes a változásra. Minden románt le kellene tartóztatni és véresre verni, csak így lehet rávenni egy felületes népet a történelemalkotásra.

Áthaladtak a hídon. Így, hogy a hölgy belé karolt, Emilnek tökéletesen elmúlt a hídfélelme, és magabiztosan lépkedett a Someș fölött, persze, ez köszönhető volt az elfogyasztott bornak is. Az utóbbi években három berlini pszichológus sem bírt ezzel a gephyrophobiával, és most – íme! – ripsz-ropsz elmúlt. Emil arra gondolt, a jeles német professzorok bizonyosan sok mindent tudnak, de azt valószínűleg nem is sejtik, hogy a transilvaniai királyleányka és a magyar kurva – együttesen – milyen áldásos hatással lehet a lelki bajokra. A Calea Regele Ferdinandon a Piața Unirii-ig mentek. Mikor Emil megpillantotta a főter közepén Matei Corvin monumentális és fekete és kivilágított lovas szobrát, arra gondolt, ez volt az utolsó magyar, aki történelmet csinált. Igaz, a nagyapja, Serba fia, Vajk még „oláh” volt, vagyis a Kárpátokon túlról érkezett. De még ennek a Matei vajdának is kellett egy román kanárimadár a díszes aranykalickájába! Mikor Emil Budapesten járt, a budai Várban megmutatták neki, a *románnak* Vlad Țepeș-Drăculea egykori börtönét, a Vörös Sün fogadót, az első emeleti ablakok félköríves homlokmezejében denevérszárnydíszek és az udvaron gótikus vasrácsok. Matei megirigyelte Muntenia fejedelmének szinte példátlan bátorságát, határo-

zottságát és keménykezűségét, törökverő érdemeit, hadseregteremtő erőfeszítéseit, vezéri képességeit, hogy központosítani tudta államhatalmát, hogy megbolázta a szemtelen szászokat, hogy viszonylagos függetlenséget szerzett országának, ezért előbb elárulta hű vazallusát, majd megfosztotta trónjától és fogságba vetette. Így elmaradt a történelmi ugrás, elakadt a spirál. Pedig minden adott volt, hogy a román nép nagygyá legyen. III. Vlad nem ördög volt, hanem sárkány (az apja után), és mindent megtett, hogy felemelje nemzetét, megalapította és központtá tette București várát, ám végül jött ez a hollós magyar, és beléköppött a román levesbe. Szokás szerint. Aztán ez a Matei, aki fantasztikus propagandista volt ám, talán még Goebbels miniszternél is tehetségesebb és kiválóbb, elhítette Európa művelt népeivel, hogy ő a fényes „igazságos”, Dracula meg a kegyetlen „karóbahúzó”. Azóta is így élünk a világ képzeletében: sötétben bujkáló, félig denevér, félig ember hegyi románokként, akik vacsora előtt karóba húznak néhány kövér és rózsaszín bőrű szász anyát, persze a szőke, kékszemű gyermekével együtt – mintegy előételként, azután főételnek kiszívják az elkóborolt derék magyarok véré a nyakukból.

Emil és a hölgy a Primăriénél jobbra fordultak, aztán balra a Strada Universității-ba, majd végül megint jobbra a macskaköves, szűk kuplerájutcába, a Florilorba. Miután beléptek a várfaltól második ház ódon kapuján, a portán maga a mádám fogadta őket mosolyogva. A töltött galamb alkatú, göndör, vörös parókat viselő, szinte férfiasan határozott modorú, meghatározhatatlan korú asszony szipkából szívta a cigarettát. A lábánál vajszerű mopszli hevert, de olyan némán és mozdulatlanul, hogy Emil azt sejtette, az eb valójában régen halott, porhüvelyre pedig a taxidermia mestere által lett tetszélővé varázsolva. A mádám nyakában hosszú ezüstláncon cvikker lógott. Kezét nyújtotta és rekedt hangján azt mondta: Részegh Aurelia kisasszony vagyok. Ennek a patinás műintézmények az igazgatónöje. Üdvözlöm a tanár urat a régi Gerendásban! Még nem volt szerencsénk önhöz, ebben biztos vagyok, én ugyanis mindenkire emlékszem, aki 1906 óta betette a lábát ebbe a házba. Minden egyes arc ide van bevésve nekem, és a mádám a mutatóujjával a halántékára mutatott. A művelt emberek szokták ismerni ezt a helyet az irodalomból, folytatta Aurelia feltartóztathatatlanul, Hunyady Sándor, a felejthetetlen Margit művésznő zseniális fia – ki természetesen itt született városunkban, félkézről zsidó, ugye, de erre most legyintsünk, kit érdekel, én meg félkézről örmény vagyok – így kezdi leghíresebb novelláját: „Az ezerkilencszázas évek elején, mély békében történt, Kolozsváron, hogy egy Kelepei nevű másodéves bölcsész, a »Gerendás«-nak keresztelt, Buza uccai nyilvánosházban aludt.” De nem csak, hogy itt aludt, ide is költözött. Beköltözött hozzánk a kupiba. Most képzelje el! Én akkor még persze nem voltam „mutter”, friss hús voltam itt, egy lány csupán a sok közül. Ebbe a gyönyörű Sándorkába én egykor olyan szerelmes voltam, hogy kétszer is megpróbáltam veronállal kiirtani magamat miatta. Nem sikerült. Pedig a Kelepei se volt csúnya! Nekem elhiheti. Miatta Darinka vágta fel az ereit zsilettel. Neki sikerült. Kanáriszőke, pisze kis lány volt, vasággal együtt ötven kiló, de úgy spriccolt belőle a forró vér órákig, mintha egy lovat vagy egy ökröt vágta volna le, még a doktor se tudta elállítani. Istenem, a régi szép idők, ugye! A leggyönyörűbb, legédesebb, legzüllöttebb fiúk mindig is ide jártak, kérem, meg kellett őket za-

bálni, beléjük kellett halni! Maga se bűnronda, tanár úr, legyen óvatos, vigyázzon, hogy a Zsuzsika magába ne zúgjon. Pontosan az ilyen kis falatnyi fiúkat szereti bárgyú tekintettel, maga a zsánere. Kelepei egyébként most főszerkesztő és pesti lapokba ír tárcákat. Egy jegyzett valaki! Tegeződik a Babits Mihállyal. A Majális utcán lakik az anyjával a Charité Szanatórium mellett, de megvan a házuk Brassóban is. Még mindig jóképű ám, pedig már elmúlt ötven. Egy tisztos ószes halánték. Volt, hogy interjút készített egy vámpírral, senki nem hitte el, persze, hogy nem, de mégis, annyi újság sose fogyott még ebben a városban, mint akkor! Pulitzer-díjat kapott, hívták New Yorkba, de ő nem ment. Itt élned, halnod kell, mondta. Majd rágyússz, mondtam neki én. Mer jár ide. Általában csak a vak zongoristát hallgatja a szalonban, de még mindig jár.

Mikor a mádám látta, hogy abból, amit mondott, Emil árva szót sem értett, abbahagyta a csacsogást, és – kicsit csalódottan – egy román nyelvű ártáblát mutatott neki. Emil reggelig kifizette a szobát, majd a mádám jó szórakozást kívánt, végül borzalmas román kiejtésével hozzátette: a lány tiszteletdíját majd a lánynyal rendezze a tanár úr, ez a maguk dolga, ebbe én nem szólok bele. Miközben Emil a hölgygel az emeletre lépcsőzött, arra gondolt, a magyarok román kiejtése borzasztó bosszú Trianonért. A hölgy régi, nagy rézkulccsal nyitotta a hármasszámú szoba ajtaját, majd mutatta Emilnek, lépjen be bátran, megérkeztek. Úgy tűnt, a hölgy nemcsak munkára használja a szobát, hanem itt is lakik, legalábbis erről árulkodtak a személyes holmik: a nyitott szekrényben a ruhák, vulkánfíber bőrrönd, háziköntös, könyvek. Tálcán bögre és kistányér, a tányéron szalámihéjak, morzsa és megbarnult almacsutka. A kissé nedves falon egy ikon másolata lógott: Saul és Jézus találkozása a damaszkuszi úton. Zsidók és keresztények, gondolta Emil mérgesen, kétezer éves félreértés. Az éjjeliszekrényen Ady-kötet hevert, Emil ismerte Adyt, azt gondolta róla, használható messiás volt, a magyarok balszerencséje, hogy nem vették komolyan. Azt hitték róla, csak egy zseniális boros bohóc, pedig küldte a megoldást. Akinek van füle a hallásra, hallja. A magyarok a fülük botját se mozdították, fületlennek bizonyultak, pórul is jártak. Emil most azt gondolta, Ady nagyjából azt gondolta, mint ő. Most mindegy, hogy Berlin vagy Párizs, majdnem mindegy, hogy jobb vagy bal, csak véreim, történjen már valami, könyörgöm, próbáljatok már felnőni, próbáljatok már kikupálni magatokat, és kilépni ebből a balkáni kisededóvból! Azért ez mégis szép, európai. Egy kurva éjjeliszekrényén verseskötet. A magyarok utolsó menekülési útja: azt hiszik magukról, hogy kulturáltak. Ide bújnak a valóság elől. Ez maradt nekik, valamiféle kultúra Nyugat és Kelet között, amiről azt hiszik, különleges. És még az is lehet, hogy igazuk van. Lehet, hogy kulturáltak, a románoknál biztosan kulturáltabbak. Csakhogy nem tudják, hogy ezzel már nem mennek semmire. A kultúra mára fabatkát sem ér. A kultúra ma már csak tűzijáték a semmi háttere előtt. Forradalmat és háborút csak igazi fegyverekkel lehet nyerni, a petárda a pólyás nemzeteknek való. Románia hamarosan felnőtt ország lesz.

A hölgy közben levetkőzött, anyaszült meztelen testére madármintás pongyolát vett, duzzadt mellei szinte kibuggyantak a ruha alól. Bekapcsolta a rádiót, halk jazz hömpölygött, felbontott egy üveg száraz pezsgőt, és öntött mindkettjüknek. Szépen öntötte, lassan, akkurátusan, látszott, hogy van ebben rutinja.

Emilnek nem sok kedve volt az üzekedéshez, de félt bevallani a hölgynek, hogy ő csak azért vette ki a szobát reggelig, mert valahol ki kell bekkelnie az éjszakát. Igaz ugyan, hogy képtelen aludni, évek óta egy percet sem aludt, de mégsem ülhet reggelig egy kocsmában vagy a parkban egy padon. Gondolta, ha már így alakult, levetkőzik és lefekszik az ágyra. Hanyatt feküdt, a hölgy kicsit matatott a nemi szervével, aztán a szájába vette, jól megcsócsálta, és amikor Emil fallosza kellőképpen megkeményedett, ráhúzta az óvszert, majd gyakorlott mozdulattal beleült a hímtagba. Emilnek eszébe jutott, hogy Casanova úgy hívta az óvszert: „angol lovaglókabát”, mert állítólag Condom doktor, II. Károly angol király orvosa találta fel, ők pedig a kollégiumban „munkazokninak” nevezték. A hölgy a pongyoláját nem vette le, csak kioldotta az övét, rózsaszín mellei hullámoztak Emil szeme előtt. Vajon milyen madarak lehetnek ezek a hölgy pongyoláján? – kérdezte magát Emil. Először valami japán mintának nézte, később sasnak, keselyűnek, sólyomnak, hollónak. Vagy az is lehet, hogy turul? Mindenesetre, ahogy a hölgy lágyan ringatózott rajta, a madarak is vele mozogtak a pongyoláján. Mintha csak egy raj turul szállt volna Emil felé. Bár nem szerepelt mai tervei között, és eleinte talán kedve sem volt hozzá, már élvezte Emil a nemi aktust. Evés közben jön meg az étvágy, gondolta. A hölgy kellemesen hintázott ágyékán, nem sietett sehová, tudta, a férfi reggelig kivette a szobát. Közben pezsgőt ivott és jóságosan mosolygott, akár egy anya. És amit a legjobban kedvelt benne Emil, hogy nem szólt egy szót sem. Hát persze, gondolta Emil, a hölgy pályafutása során már biztosan megtanulta, nem szabad a kuncsaftot faggatni, mert mindnek van egy története, amiről nem szívesen beszél, és ez a történet általában mindig ugyanaz: otthon egy asszony és sok gyerek várja, ő pedig éppen most mulatja el a lakbért. Most ugrik bele a nagybögőbe. Bosszúból az elhibázott életéért. Az ember mindig azokon áll bosszút, akiket szeret. Az a biztos.

Emil úgy érezte magát, mintha a haldokló Rómában lenne. Minden túlrett civilizációban jelen van az elcsökevényesedések teljes skálája, gondolta, az ösztönök elpuhulnak, az örömök kitágulnak, és már nem biológiai szerepüket töltik be. A gyönyör öncéllá, az elnyújtása művészeté válik, az orgazmus visszatartása technikává, a nemiség pedig tudománygá fejlődik. És a túlrett civilizációk, úgy látszik, nemcsak a centrumban haldokolnak, erjednek, rohadnak, de a provinciákban és a perifériákon is. Sőt, lehet, hogy ott még gyorsabban, erősebben is. A gyümölcsnek is előbb lesz penészes a héja, mint a magja. Emilt a hölgy az anyjára emlékeztette, főleg a meleg mosolya, ami felért egy simogatással. Hirtelen látta maga előtt a rășinari-i pópa már nem éppen fiatal feleségét, ahogy éppen rendet csinál a hölgy szekrényében, összehajtogatja a fehérneműket és az ingeket, szemeteskosárba söpri a kistányérról a szalámihéjat és a morzsát, a fali csapnál előblíti a kávé s bögrét, vállfára akasztja a fia anyagul fotelba dobott nadrágját – és közben diszkréten nem néz a párzó pár felé. Csak azt súgja halkán, szinte hangtalanul, vannak írók, kisleány, akik ugyanazt a mondatot írják egész életükben. És ez gond, kérdezte dacosan Emil. Ez csakis a mondatról függ, válaszolt az anya.

Emil mintha édes álomból riadt volna. Valaki kopogott az ajtón. Inkább dörmöbölt. A hölgy láthatóan ismerte ezt a helyzetet, nem ijedt meg, sőt meglehetősen rutinnal lépett fel. Nyugodt mozdulattal összehúzta mellén a pongyolát, leszállt

Emilről, letette a pezsgős poharat az éjjeliszekrényre, elzárta a rádiót, a haját megigazította a tükör előtt, majd ajtót nyitott. Úgy is mondhatnánk, tökéletesen megőrizte lélekjelenlétét. Két bőrkabátos detektív állt a küszöb mögött, köszöntek, bemutatkoztak. Ön Kesernyés Jánosné, kérdezte a bajszos kövér románul. A hölgy blazírt arckifejezéssel bólintott. A férje öngyilkos lett, a budapesti vonat elé vetette magát. Levelet találtunk nála, önnek van címezve. A nevet alig tudtuk elolvasni, de ez nem csoda, patakokban folyt a vér, a férjét négy darabban szállították a kórházba, mondta a vézna sima arcú szintén románul, zsebéből véráztatta borítékot vett elő, és átadta a hölgynek. Ha elolvasta, öltözzön fel, kérem, velünk jön, azonosítania kell a hullát, mondta végül a bajszos kövér. Nem lesz könnyű, készüljön fel rá lelkiekben, tette hozzá még. A detektívek becsukták az ajtót, és kint vártak a hölgyre. Emil mindeközben mozdulni se volt képes, az ijedségtől megmerevedett, mint a kutya, akit megzavarnak bagzás közben. Gyermeckora óta rettegett minden hivatalos embertől: csendőrtől, katonától, vámőrtől, hivatalnoktól és az összes többitől. Ha csak útlevelért vagy egy közönséges igazolásért be kellett mennie bármilyen hivatalba, hetekig reszketett előtte. Most mozdulatlanul és meztelenül, álló hímtaggal feküdt a hátán, furcsa látvány volt, de vele momentán senki nem foglalkozott. A hölgy kibontotta a borítékot, gyorsan elolvasta a levelet, majd leült a vasrácsos franciaágy szélére, kirántotta az éjjeliszekrény fiókját, onnan elővett egy kis fekete revolvert, a csövével gyorsan a szájába dugta, és azonnal meghúzta a ravaszt. Mikor a rendőrök benyitottak a szobába, a következő látvány fogadta őket: a hölgy az ágyon feküdt, a feje szinte felrobbant, az arca felismerhetetlenné vált vagy inkább jórészt eltűnt. Mellette hevert Emil meztelenül, álló hímtaggal, teste csupa vér és agyvelő. Úgy festett, mintha egy lábosnyi csontos birkapörkölttel öntötték volna le. Maga egyelőre nem hagyhatja el a házat, maradjon itt, és várjon meg minket, fel kell vennünk a tanúvallomását, hamarosan visszajövünk az orvossal és a hullaszállítókkal, mondta a vékony detektív, és elviharzottak.

Emilnek eszébe se jutott elhagyni a házat, mert pillanatnyilag mozdulni se volt képes, mintha kőszoborrá változott volna, olyan merevek lettek a tagjai. Boldog volt, hogy tegnap este nem hívta fel a nővérét, és nem mondott neki semmi konkrétat. Megint igaza lett. Ki tudja, mikor fog elindulni? Honnan? Ki tudja, mikor fog megérkezni? Hová? Mindig közbejöhét valami. És mindig közbe is jön valami. Az élet egy nagy közbejövés. Aztán a herderi jóslatra gondolt, a német költő-filozófusra, aki a magyarok végét vizionálta még a XVIII. században. Megállapította, hogy ugyan még csak alig néhány órája tartózkodik ebben a magyar városban, de máris két magyar öngyilkosságot is látott. Az tény, gondolta, hogy a magyar nem egy ijedős fajta, van vér a pucájukban! Nem félnek ezek se a lihegő mozdonytól, se a süvítő golyótól! Mintha a halál csak egy tüsszentés vagy egy ásitás lenne. Ha a magyarok ilyen tempóban pusztítják magukat, akkor még a végén Herdernek lesz igaza! Később Emil azt gondolta, hogy aki még sohasem gondolkodott el önmaga megsemmisítésén, aki még soha nem érzett magában indítást, hogy a kötél, a golyó, a mérreg vagy a tenger segítségéhez forduljon, az nem több ocsmány gályarabnál, a kozmikus tetemen araszoló féregnél. Ez a világ elvehet tőlünk mindent, megtilthat mindent, de senkinek sem áll hatalmában meggátolni, hogy eltöröljük magunkat a föld színéről. Ez az egyetlen sza-

badságunk, ez teszi – ha nem is túlságosan, de azért némiképpen elviselhetővé az életet. Ez nem is rossz, gondolta most, ezt fel kéne írnom egy cetlire, mert ez még talán jó lehet valahová. Percekbe telt, míg egyáltalán meg tudott mozdulni. A dohányzóasztalon egy *Ellenzék* hevert címlappal lefelé. Az utolsó oldalon helyet kapó *Lapzárta* rovat első címe ez volt: *Hitler ajándéka Horthy magyar kormányzónak* – egyelőre még csak egy nyolchengeres Mercedes-Benz gépkocsival lepte meg Adolf Miklóst. Emil a kabátja zsebéből ceruzacsonkot kotort elő, az újság utolsó lapjának széléből pedig kutyanyelvet tépett magának, majd lejegyezte apró betűkkel a „kozmosz tetemen araszoló féregről” szóló okfejtését. Maga is meglepődött azon, hogy mindezt franciául vetette papírra. Eddig alig tudtam franciául! Most, hogy leírta, amit gondolt, megkönnyebbült. Nem csoda, gondolta Emil, hiszen ami kifejezést nyer, az elveszti intenzitását, így elviselhetővé jelentéktelenedik.

Befészkelte magát a kopott, mély, puha fotelbe. Csak várt és várt és várt, de nem jött senki. Se a detektívek, se az orvos, se a hullaszállítók. Se a Kaszás a lélekért. Végül is ráérnek, ez a hölgy már igazán nem szalad el, gondolta. Kellemes unalomba süppedt. Így kéne élni, egy fotelban elnyúlva, akár egy macska, gondolta. Aztán sokáig nem gondolt semmire. Órák múlva ránézett a hölgy vekkerére, mely az éjjeliszekrényen, az Ady-kötet mellett állt, és az jutott eszébe, hogy aki még soha nem látott hajnali ötkor bordélyt, az elképzelné sem tudja, miféle unalom felé halad bolygónk. Azzal elaludt. Mélyen és meztelenül, évek óta először. Negyed hat volt, odakünn, a Grădina Bărnăuțului fölött már kúszott felfelé a napkorong. Emil Párizsról álmodott. A hajnali napsütésben ragyogó Rue l'Odéonon biciklizett a forgalommal szemben, mikor hirtelen erős faggyúszagot érzett. Felpillantott, és meglátta Anișoarát, a rășinari-i gyertyaöntő lányát a keleti mintás varázsszőnyegen. A fruska nem volt éppen jó bőrben, ami nem csoda, majdnem húsz éve meghalt már. Sajnálom, el kell felejtened, Emilke, nincs mese, súgta Anișoara a szőnyegen ülve, csak a semmi van. És ez a semmi nem pusztá jelképe a létezésnek, mon ami, ez maga a létezés. Ez a minden.